

1935	$1\frac{1}{4}$	sæti 50 króna sekt fyrir ölvun á almannafæri.
—	$1\frac{3}{4}$	— 50 — — — — —
—	$2\frac{1}{4}$	— 50 — — — — —
—	$\frac{3}{2}$	— 25 — — — — —
—	$\frac{9}{2}$	— 25 — — — — —
—	$10\frac{1}{2}$	— 25 — — — — —
—	$20\frac{1}{2}$	kærður fyrir ölvun. Látið niður falla.
—	$\frac{1}{3}$	— — — — —
—	$\frac{2}{3}$	sætt 25 króna sekt fyrir ölvun á almannafæri.
—	$1\frac{2}{3}$	— 25 — — — — —
—	$2\frac{2}{3}$	kærður fyrir ölvun. Látið niður falla.
—	$2\frac{4}{3}$	sætt 25 króna sekt fyrir ölvun á almannafæri.
—	$2\frac{8}{3}$	— 25 — — — — —
—	$2\frac{5}{4}$	— 25 — — — — —
—	$\frac{1}{5}$	— 25 — — — — —
—	$\frac{3}{5}$	— 25 — — — — —

Framangreint brot kærðs varðar við 18. gr., sbr. 38. gr. áfengislaga nr. 33, 1935, og þykir refsing hans með hliðsjón af hinum tíðu ítrekunum hæfilega ákveðin 400 króna sekt til Menningarsjóðs. Sektin greiðist innan 3 sólarhringa frá lögbirtingu dóms þessa, en afplánist ella með einföldu fangelsi í 40 daga.

Kærður greiði og allan kostnað sakarinnar.

Á málinu hefir ekki orðið dráttur.

Miðvikudaginn 23. október 1935.

Nr. 34/1935. **Bæjargjaldkerinn í Reykjavík f. h. bæjarsjóðs** (Garðar Þorsteinsson)

gegn

Sölusambandi íslenzkra fiskframleiðenda (Einar B. Guðmundsson).

Útvarsmál.

Úrskurður fógetaréttar Reykjavíkur 11. marz 1934: Hið umbeðna lögtak á ekki fram að ganga.

Dómur hæstaréttar:

Áfrýjandi krefst þess, að hinn áfrýjaði úrskurður verði felldur úr gildi og að hið umbeðna lögtak verði heimilað. Svo krefst hann og málskostnaðar fyrir hæstarétti eftir mati dómsins.

Stefndi krefst staðfestingar á hinum áfrýjaða úrskurði og málskostnaðar fyrir hæstarétti eftir mati dómsins.

Í máli þessu kemur starfsemi stefnda árið 1933 aðeins til greina sem grundvöllur undir útsvarsskyldu. Hlutverk Sölusambandsins var það eitt, að annast sölu á fiski þeirra manna einna, er þátt tóku í samtökunum, en ekki að afla tekna fram yfir nauðsynlegan rekstrarkostnað eða að safna eignum. Og verður ekki séð, eftir því sem fram er komið í málinu, að það hafi öðrum hlutverkum sinnt eða farið út fyrir þann verkahring, sem því var markaður. Verður það ekki talið hafa rekið neina slíka atvinnu eða hafa aflað tekna, er útsvar verði á lagt. Ber því með þessum athugasemdum að staðfesta hinn áfrýjaða úrskurð.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Hinn áfrýjaði úrskurður á að vera óraskaður.
Málskostnaður fyrir hæstarétti falli niður.

Sératkvæði prófessors Ólafs Lárussonar, setudómara í hæstarétti í ofangreindu máli:

Samkvæmt 6. gr. útsvarslaganna eru félög útsvarsskyld, önnur en þau, sem sérstaklega eru undanþegin útsvarsskyldu. Með því að Sölusamband íslenzkra fiskframleiðenda verður að teljast félag í skilningi útsvarslaganna,

og með því að það eigi verður talið með neinum þeim félögum, er útsvarslögin sérstaklega undanþiggja útsvarsskyldu, og slíka undanþágu því til handa eigi heldur er að finna í öðrum lögum, verður að líta svo á, að það hafi verið útsvarsskylt til bæjarsjóðs Reykjavíkur umrætt ár. Ber því að fella hinn áfrýjaða fógetaréttarúrskurð úr gildi og skylda fógetann til að framkvæma hið umbeðna lögtak. Málskostnaður í hæstarétti falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Hinn áfrýjaði fógetaréttarúrskurður er úr gildi felldur og ber fógetanum að framkvæma hið umbeðna lögtak.

Málskostnaður í hæstarétti falli niður.

Forsendur hins áfrýjaða úrskurðar hljóða svo:

Niðurföfnunarnefnd Reykjavíkur gerði 1934 Sölusambandi íslenzkra fiskframleiðenda að greiða kr. 38500.00 í útsvar til bæjarsjóðs fyrir það ár. Sölusambandið hefir færst undan að greiða útsvar þetta, hefir því bæjargjaldkerinn krafizt lögtaks fyrir því en gerðarþoli hefir mótmælt því að lögtakið nái fram að ganga með því að álagningin sé heimildarlaus og hefir ágreiningur þessi verið lagður undir úrskurð fógetaréttar.

Gerðarþoli heldur því fram, að Sölusambandið verði alls ekki talið félag eins og það hugtak er skilið í lögum, það sé aðeins samtök alls þorra fiskframleiðenda til bjargar aðalatvinnuvegi landsmanna.

Sölusambandið geti ekkert grætt og ekkert eignast. Engir sjóðir geti myndast, sem sambandið geti hagnýtt sér í eigin þágu.

Þátttakandi sjálfur greiði skatta af allri þeirri eign eða öllum þeim gróða, sem honum hlotnast fyrir atbeina samtakanna. Samtökin myndi ekki neina sjálfstæða eign eða gróða fyrir Sölusambandið sjálft sem geri það að félagi, skattskyldu samkvæmt útsvarslögunum. En ef ekki þyki fært að fallast á þessi rök fyrir útsvarsfrelsi Sölusambandsins og að telja megí það félag, þá hljóti þetta félag að falla undir einhvern af eftirtöldum liðum útsvarslaganna frá 1926, 6. gr. II 2 b eða c eða 6. gr. III b.

Gerðarbeiðandi mótmælir allri þessari rökfærslu, kannast þó við, að starfsemi gerðarþola sé til hinna mestu

þjóðþrifa, en þar með sé ekki sagt, að starfið sé beint rekið til „almenningsheilla“, eins og það orð er skilið í lagamáli.

Sölusambandið sé heildsölufyrirtæki, stofnað og starfrækt af fiskframleiðendunum sjálfum með þeim sérstaka hætti að „tap“ eða „gróði“ skiptist á þá í réttum hlutföllum við það fiskmagn sem þeir fái því til umráða. Slik starfsemi sé útsvarsskyld fyrst og fremst vegna þess að hún sé ekki positívt undanþegin útsvarsskyldu og ekkert sérstakt mæli með því, að ekki sé greitt útsvar af þessari starfrækslu.

Eftir þeim upplýsingum, sem fyrir liggja og alþjóð eru einnig kunnar, eru rök til þessa félagsskapar eða öllu heldur samtaka, þau, að þegar kom fram á árið 1932 var það sýnt af reynzlu undanfarinna missira, að erfiðleikar á sölu saltfiskframleiðslu landsmanna voru orðnir svo miklir og geigvænlegir, að ekki virtist annað framundan en að þessi aðalatvinnugrein landsbúa mundi leggjast í kaldakol ef ekki yrði að gert með einhverjum hætti. Varð því að ráði, fyrir frumkvæði stærstu fiskframleiðendanna og með atbeina bankanna, að meginþorri fiskframleiðenda stofnuðu með sér samtök, er þeir með bráðabirgðafyrirmælum 2. ágúst 1932 nefndu Sölusamband íslenskra fiskframleiðenda og var starfstími þess ákveðinn að vera skyldi fyrst um sinn þar til þess árs framleiðsla samlagsmanna væri seld. Samlagsmaður eða þátttakandi í samtökunum gat hver íslenskur fiskframleiðandi orðið, ef hann skuldbatt sig til að gefa „stjórn félagsins“ ótakmarkað umboð til að selja allan fisk, er hann átti eða eignast kunni á því ári og ætlaður var til útflutnings. Stjórnin var skipuð 5 mönnum, og hafði hún æðsta vald í öllum málefnum samtakanna, voru tveir þeirra banka-stjórar og þrír aðrir, sem önnuðust daglegar framkvæmdir.

Stjórnin annast sölu á öllum fiski samlagsmanna þeirra, sem út er fluttur, en hver samlagsmaður ber fulla ábyrgð á þeim fiski, er hann afhendir til sölu og svarar til skaðabóta, sem samtökin kynnu að verða að greiða kaupanda út af sölunni vegna þess er áfátt væri af hálfu samlagsmanns. Hver fiskeigandi á heimtingu á að fá það verð, sem fiskur hans raunverulega er seldur fyrir. Til þess að standast kostnað af rekstri samtakanna er stjórninni heim-

ilt, að halda eftir af brúttóverði alls selds fisks 2% og af þessari fúlgu má einnig greiða bætur út af fisksölu, er fiskeiganda sjálfum verður gefin sök á.

Verði nú, að starfstíma samtakanna, (félagsins) loknum og er allur kostnaður hefir verið greiddur, afgangur af þessu fé, skal skipta honum milli þátttakenda í réttu hlutfalli við andvirði þess fisks, er þeir hafa selt fyrir milligöngu stjórnarinnar.

Starfstími Sölusambandsins var eins og áður er sagt miðaður við framleiðslu ársins 1932, en með aðstoð ríkisvaldsins, sbr. bráðabirgðalög nr. 90/1932 bundust fiskeigendur samtökum af nýju fyrir framleiðslu ársins 1933 og enn á ný árið 1934, án þess að breyting væri gerð á fyrirkomulaginu, en sambandið hefir aldrei verið skrásett sem félag eða firma. Með lögum nr. 78/1934 um fiskimálanefnd o. fl. var Sölusambandið svipt rétti til fiskútflutnings sbr. þó bráðabirgðalög nr. 35 frá 26. jan. 1935. Það mun ekkert vera því til fyrirstöðu samkvæmt málvenju vorri að kalla Sölusambandið félag, því það hugtak er svo vítt, að það nær yfir öll samtök einstaklinga um að vinna að sama markmiði.

Samtök þau, sem mynda Sölusambandið, eru fólgin í því, að fiskeigendur til bjargar sjálfum sér og til þess að höfuð-atvinnugrein þjóðarinnar megi haldast uppi, leggja þau höft á umráð sin yfir framleiðslu sinni, að hver og einn þeirra veitir Sölusambandinu „fullt, ótakmarkað og óafturkallanlegt einkaumboð til þess að selja þann fisk, er hann á eða eignast kann til næstu áramóta“, og skuldbindur sig jafnframt til að hlíta þeim reglum, sem stjórn sambandsins hefir sett eða kann að setja um sölu á fiski þessum.

Sambandið sjálft hefir engan arð og engar tekjur af því að fara með umboð þetta, enda skilar það eiganda vörunnar öllu andvirði hennar, að frádregnum sölukostnaði. Það rekur enga atvinnu en styrkir atvinnu samlagsmanna og fjölda annara og starfar til almenningsheilla svo sem skilja ber það hugtak í 65. gr. stjórnarskrárinnar.

Fógetarétturinn litur því svo á, samkvæmt framan-sögðu, að hið umbeðna lögtak eigi ekki að njóta framgangs.